

DET KONGELIGE
HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENT

Statsråden

Helse- og omsorgskomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

22/2682-

30. september 2022

Uttalelse til Dokument 8:264 S (2021-2022) om at bruk og besittelse av narkotika fortsatt skal være straffbart mv.

Jeg viser til Helse- og omsorgskomiteens oversendelse av 21.06.2022 der det bes om min uttalelse til representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjell Ingolf Ropstad, Dag-Inge Ulstein og Olaug Vervik Bollestad om at bruk og besittelse av narkotika fortsatt skal være straffbart, om at politiet skal ha nødvendige virkemidler til bekjempelsen av narkotikakriminalitet, og om å sikre rusavhengige bedre oppfølging – Dokument 8:264 S (2021-2022). Justis- og beredskapsministeren har bidratt til uttalelsen innen sine ansvarsområder.

Forslag nr. 1: «Stortinget ber regjeringen styrke behandlingstilbudet og helsehjelpen til rusavhengige, inkludert styrking av kommunenes forebyggende tilbud, kapasiteten i tverrfaglig spesialisert rusbehandling og tiltak for økt livskvalitet for rusavhengige, og komme tilbake til Stortinget med dette så raskt som mulig.»

Regjeringen har store ambisjoner for politikken innen rusfeltet og skal legge frem en forebyggings- og behandlingsreform. Hovedmomenter her vil være at vi skal forebygge bedre, oppdage rusproblematikk tidligere og tilby rask og effektiv hjelp – særlig overfor unge som står i fare for å utvikle problemer. Arbeidet med reformen innebærer en gjennomgang av kunnskapsgrunnlag, identifisering av problemområder og fastsette målbilde, samt vurdere behov for endringer i strukturelle, organisatoriske og økonomiske sider innen rusfeltet.

Representantene viser selv til regjeringens varslede forebyggings- og behandlingsreform for rusfeltet og det fremstår unødvendig å be regjeringen om et arbeid som allerede er i gang og som skal legges frem for stortinget i form av en stortingsmelding i løpet 2023. Med bakgrunn

i at de samlede levekårene for mennesker med rusmiddelproblemer ikke viser positiv endring etter fem år med en opptrappingsplan for rusfeltet (under forrige regjering), fremstår ikke vår tidshorison for reformarbeidet som uforholdsmessig lang.

Forslag nr. 2: «Stortinget ber regjeringen legge frem en sak der det slås fast at bruk og besittelse av narkotika fortsatt er straffbart, men at tungt rusavhengige skal bli møtt med tilpassede reaksjoner som påtaleunntatelse og helsehjelp.»

Forslaget fra Solberg-regjeringen om å avkriminalisere bruk og besittelse av narkotika til egen bruk fikk ikke flertall under behandlingen i Stortinget i juni 2021. Det er også godt kjent at regjeringen ikke ønsker en generell avkriminalisering av befatning med narkotika til egen bruk.

Det må legges til grunn at det var et flertall i Stortinget for å endre narkotikapolitikken fra en strafferettslig – til en helsemessig tilnærming og at *rusavhengige* ikke skal straffes for bruk og besittelse av narkotika til egen bruk. Regjeringen politikk – slik vi også oppfatter er i tråd med Stortingets ønske – er at samfunnets reaksjoner på bruk og besittelse av narkotika til egen bruk skal være forholdsmessige og at personer med omfattende rusproblematikk og avhengighet møtes med god helsehjelp og oppfølging istedenfor straffereaksjoner. Dette er også uttrykkelig slått fast i Hurdalplattformen, som regjeringen bygger sin forebyggings- og behandlingsreform på.

Forslagsstillerne peker på at Høyesteretts dommer fra tidligere i år og riksadvokatens rundskriv av 13. mai 2022, i realiteten har ført til en avkriminalisering av befatning med mindre mengder narkotika til egen bruk. Høyesterett har i sine avgjørelser lagt til grunn at *rusavhengiges* befatning med mindre mengder narkotika til egen bruk heretter i alminnelighet skal føre til straffutmålingsfracfall. Straffutmålingsfracfall er formelt en straffereaksjon, men det utmåles ingen følbar straff. Det er altså ikke snakk om en avkriminalisering og endringen i straffutmålingspraksis er videre begrenset til å gjelde personer som anses som rusavhengige.

En differensiering av reaksjoner overfor rusavhengige og andre brukere av narkotika kan gjennomføres på forskjellige måter. Én mulighet er å differensiere mellom rusavhengige og andre brukere ved *reaksjonsfastsettelsen* slik forslagsstillerne selv synes å ta til orde for. En slik løsning vil innebære at handlingen fremdeles er straffbar, men at *rusavhengige* ikke møtes med noen følbar straff for bruk, besittelse og oppbevaring av mindre mengder narkotika, jf. Høyesteretts dommer nevnt over. For andre brukere av narkotika vil dagens straffereaksjoner fortsatt kunne komme til anvendelse, herunder påtaleunntatelse.

Regjeringen vil komme tilbake til de strafferettslige spørsmålene som ledd i forebyggings- og behandlingsreformen for rusfeltet. Uansett hvilken løsning som velges, må vi sikre at rusavhengige får den hjelpen og oppfølgingen de behøver.

Forslag nr. 3: «Stortinget ber regjeringen sikre at politiet fortsatt prioriterer bekjempelse av ulovlig rusbruk blant ungdom».

Politiet har, og skal fortsatt ha, en viktig rolle i å bekjempe ulovlig rusbruk blant ungdom. Politiets innsats skjer både i straffesakssporet og i det forebyggende sporet. Det er viktig at politiet, sammen med andre etater, har virkemidler for å kunne forbygge og avdekke ulovlig rusmiddelbruk blant barn og unge.

Barn og unge er en særskilt prioritert målgruppe i politiets forebyggende arbeid. Dette er fremhevet i politiets strategi for forebygging «Forebygging som politiets hovedstrategi 2021–2022». Som en del av forebyggings- og behandlingsreformen for rusfeltet skal regjeringen fremme et nasjonalt program for rusforebyggende arbeid blant barn og unge.

Tidlig innsats og samhandling mellom aktører på tvers av samfunnssektorer er grunnleggende prinsipper i det forebyggende arbeidet. Samhandling mellom aktører er viktig fordi ulike tjenester har ulike virkemidler til rådighet i det rus- og kriminalitetsforebyggende arbeidet. Særlig i arbeidet med ungdom er det viktig å se ulike forhold i sammenheng – det kan være mange bakenforliggende årsaker til at barn og unge bruker rusmidler eller utvikler rusavhengighet. Det er derfor viktig at politiets arbeid skjer innenfor de etablerte strukturene for samarbeid. For politiet skjer dette samarbeidet med kommunene særlig gjennom politirådene og gjennom SLT (Samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak).

Jeg har tidligere sagt at jeg mener straffebudet mot bruk og besittelse av narkotika har en normerende effekt og er et tydelig budskap om at bruk av narkotika både er skadelig og uønsket. Men jeg mener at reaksjonen skal være proporsjonal med overtredelsens alvorlighetsgrad og at den skal bidra til positiv endring, ikke ytterligere utstøting – særlig av unge som allerede er i ferd med å falle utenfor.

Jeg ser med bekymring på unges rusmiddelbruk, men tvang, kontroll og bruk av makt overfor barn og unge har faglige og etiske sider som må tas på alvor. God forebygging og helsehjelp forutsetter et tillitsforhold mellom den unge og den som skal hjelpe. Tvang underbygger ikke tillitt. Jeg har – som jeg tidligere har sagt – tillit til at både politi, helsepersonell, sosialarbeidere og andre fagfolk har kunnskap og kompetanse til å ta i bruk metodikk som gjør at de kan forebygge narkotika- og annen rusmiddelbruk og bidra til endring, uten å måtte bruke tvang og integritetskrenkende virkemidler. Regjeringen vil gjennom forebyggings- og behandlingsreformen legge til rette for at dette skal kunne skje.

Jeg finner også grunn til å minne om at politiet har flere verktøy overfor barn og unge enn straffeprosessuelle tvangsmidler eller påtaleunntatelser med vilkår. For eksempel kan den såkalte *bekymringssamtalen* med hjemmel i politiloven § 13 brukes overfor mindreårige. Politiet kan pålegge barnet eller ungdommen, sammen med foresatte, å møte til samtale dersom de har grunn til å tro at en person under 15 år har begått en ellers straffbar

handling, eller at en person under 18 år har begått en straffbar handling. Forebyggende samtaler kan også gjennomføres på frivillig grunnlag.

Regjeringen vil komme tilbake til en omtale av politiets samlede oppgaver med å bekjempe ulovlig rusmiddelbruk blant ungdom i den varslede stortingsmeldingen om forebyggings- og behandlingsreformen.

Forslag nr. 4: «Stortinget ber regjeringen fremme forslag om nødvendige presiseringer av lovverk for å sikre at politiet har de nødvendige virkemidlene i sitt arbeid med å bekjempe narkotikakriminalitet, herunder presisere hvilke vilkår som må være oppfylt for å beslutte ransaking ved mistanke om bruk og besittelse av narkotika og for å sikre bevis for bruk som holder i retten, som for eksempel spyttprøver.»

Jeg er enig med forslagsstillerne i at det er viktig at politiet har nødvendige virkemidler i sitt arbeid med å bekjempe narkotikakriminalitet. Samtidig kan et straffeprosessuelt tvangsmiddel *bare benyttes når det er forholdsmessig*. Sakens art står sentralt i forholdsmessighetsvurderingen, og et tvangsmiddel vil fremstå uforholdsmessig jo mer inngripende det er og jo mindre alvorlig lovbrudd det tas sikte på å etterforske. Politiets virkemidler i narkotikasaker, også når det handler om bruk og besittelse av mindre mengder narkotika til egen bruk, må holde seg innenfor disse rettslige rammene.

Behovet for lovendringer innen dette feltet vil vurderes som ledd i regjeringens forebyggings- og behandlingsreform for rusfeltet. Eventuelle lovendringer må holde seg innenfor de rammene som følger av Grunnloven og våre folkerettslige forpliktelser.

Jeg er overbevist om at forslagsstillerne også tilkjenner mennesker som bruker narkotika det samme rettsvern som alle andre medborgere, uansett alder eller om vedkommende er avhengig av rusmiddelet eller ikke.

Med hilsen

Ingvild Kjerkol

Kopi

Statsministerens kontor